

УДК 378.147:33-051

Р 69

Ганна РОМАНОВА

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті обґрунтовано авторську концепцію підготовки викладачів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій; провідними ідеями концепції визначено суб'єктно-продуктивне навчання студентів і підвищення кваліфікації викладачів та урахування в процесі підготовки стилів викладачів, які зумовлюють варіативність процесу проектування.

Ключові слова: *концепція, викладач, індивідуально-стильове проектування, навчальні технології, суб'єктно-продуктивний підхід.*

Постановка проблеми. Актуальною тенденцією сучасної вищої освіти є гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців, яка забезпечує всебічний розвиток особистості, індивідуальний підхід до суб'єктів навчальної діяльності. Урахування особистісного фактора у підготовці фахівців є пріоритетним у контексті реалізації технологічного підходу, який на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики є одним із напрямів удосконалення процесу навчання, його системності, відтворюваності, коригованості.

Забезпечення гуманізації та технологізації навчального процесу пов'язане зі зростанням автономії викладача ВНЗ, що потребує його готовності до проектування навчального процесу на визначених засадах. Це особливо актуально для економічної освіти, в якій відображається раціональність та прагматичність відповідної сфери діяльності. Викладене дає змогу сформулювати

© Романова Ганна, 2013

проблему недостатнього рівня підготовки економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій (ПНТ) на гуманістичних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що висвітлюються окремі аспекти підготовки викладачів для сфери економічної освіти, зокрема, з інноваційно-зорієнтованого навчання студентів (М. Артюшина[1]), формування комунікативної компетенції педагогів в умовах економічного ВНЗ (Л. Савенкова [13]), проектування дидактичних систем (В. Стрельников [15]), формування професійно-орієнтованого позитивного ставлення до дисциплін психолого-педагогічного циклу в студентів економічного університету (Л. Грущенко [4]), формування професійних педагогічних умінь у майбутніх викладачів економіки (Г. Ковальчук [9]), розвитку саморегуляції майбутніх менеджерів (Л. Колесніченко [10]), урахування в процесі навчання індивідуальних стильових особливостей навчальної діяльності студентів економічних ВНЗ (Л. Музичко [11], Л. Борисенко [2]), формування здатності студентів до професійного самозростання в умовах інноваційного навчання в економічному ВНЗ (В. Завірюха [7]). Методичні і технологічні особливості підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах обґрунтовуються у працях Г. Дутки [5], Т. Коваль [8], Т. Поясок [12].

М. Артюшина, аналізуючи психолого-педагогічну підготовку студентів економічного університету, акцентує увагу на її значенні для становлення психолого-педагогічної компетентності майбутнього фахівця. Науковець пропонує модель інноваційно зорієнтованої психолого-педагогічної підготовки студентів-економістів, що характеризується спрямуванням на розвиток і вдосконалення інноваційних властивостей особистості, формування готовності майбутнього фахівця до реалізації інноваційної діяльності [1, 224 – 231]. Орієнтація психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю на фахову професійну підготовку викладена також у дослідженні Т. Поясок [12].

У контексті нашої статті особливого значення набуває підготовка до дидактичного проектування у системі неперервної освіти. Привертає увагу дослідження вітчизняного науковця

В. Стрельнікова. Автор визначив шляхи підготовки викладача вищої школи до діяльності проектування як складової професійної діяльності педагога відповідно до вимог Болонського процесу, конкретизував вимоги до проєктанта системи інтенсивного навчання і на цій підставі розробив конкретну програму підготовки викладачів у системі підвищення кваліфікації до такого проектування [15]. Нам близька така думка автора: “Наявна нині система підвищення кваліфікації викладачів потребує значної трансформації, оскільки здебільшого виконує компенсаторну, адаптаційну та коригувальну функції (вони головно стосуються підготовки і перепідготовки) і менше – розвивальну та інноваційну, які найбільш повно відповідають підготовці викладачів до діяльності проектування, їхньому безперервному професійному і загальнокультурному зростанню” [15, 40].

Однак дотепер проблема підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій залишилася не достатньо дослідженою, зокрема не визначено її особливості та умови, не обґрунтовано її концептуальні засади, не розроблено відповідні шляхи розв’язання. Оскільки підготовка викладачів ВЕНЗ до проектування навчальних технологій має здійснюватися на різних освітніх рівнях, особливої актуальності набуває проблема теоретичного обґрунтування наступності та неперервності цього процесу. Вважаємо, що виникла необхідність визначити відповідні психолого-педагогічні засади професійної підготовки викладачів ВЕНЗ, які забезпечать їх автономність, формування авторського підходу у викладанні, що характеризується готовністю до проектування навчальних технологій на основі усвідомлення індивідуального стилю цієї діяльності.

Мета статті: визначити та обґрунтувати концептуальні засади підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій.

Результати теоретичного аналізу наукової проблеми професійно-педагогічної підготовки викладачів покладено в основу авторської концепції підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій (ПНТ). Ця концепція спрямована на обґрунтування мети та завдань підготовки викладачів до ПНТ, її

форм та методів, обсягу, психологічних і педагогічних умов.

Концепція в освіті має відповідати загальним ознакам наукової концепції як системи об'єднаних провідною ідеєю поглядів, що визначають розуміння явищ і процесів, вказувати на спосіб побудови системи засобів навчання і виховання на підставі цілісного розуміння сутності цих процесів, ґрунтуватися на принципах як орієнтирах для розроблення педагогічної діяльності [1, 197 – 198].

За В. Серіковим, під дидактичною концепцією розуміється система регулятивів, згідно з якими проектується та здійснюється процес навчання. Ці регулятиви покликані надати йому певні цільові, змістові та процесуальні властивості, завдяки яким він зможе виконати очікувану від навчання соціальну функцію – сформувати людину з певним типом освіти [14, 101].

Концепція підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій включає теоретичне обґрунтування мети, змісту, методів, форм навчання ПНТ.

Мета підготовки викладачів ВЕНЗ до проектування навчальних технологій полягає у формуванні їхньої готовності до цієї діяльності. Наша позиція полягає в тому, що проектування навчальних технологій є важливим напрямом професійно-педагогічної підготовки викладача ВЕНЗ, який має такі складові : психолого-педагогічна підготовка студентів та навчання викладачів за тренінговими програмами. Отже, *суб'єктами* реалізації концепції є викладачі ВЕНЗ, які здійснюють підготовку до ПНТ, та студенти і викладачі ВЕНЗ, які проходять відповідну підготовку.

Розробка концепції підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до індивідуально-стильового проектування передбачає виконання таких *завдань*: обґрунтування методологічних засад концепції; визначення її провідних принципів та ідей; урахування зовнішніх та внутрішніх умов реалізації; обґрунтування змісту, організаційних форм та методів підготовки викладачів; встановлення шляхів реалізації концепції.

У підготовці викладачів до проектування навчальних технологій визначаємо три ключові аспекти :

– *професійний* – спрямованість на оволодіння викладача-

ми проектуванням навчальних технологій на творчому рівні, досягнення успіхів у цій діяльності;

– *соціальний* – спрямованість на формування досвіду спільної діяльності та її проектування, досягнення ефективної взаємодії, взаєморозуміння, урахування психологічних особливостей учасників;

– *особистісний* – спрямованість на становлення суб'єктності викладача з метою забезпечення професійної та особистісної самореалізації.

Відповідно до нашої концепції, базою підготовки викладачів до проектування навчальних технологій є вищий навчальний економічний заклад, оскільки така підготовка має бути пріоритетним напрямом його розвитку. Сьогодні більшість університетів вдалися до масштабних експериментів у пошуках нових технологій навчання, що повинно відбуватися зі збереженням найкращих здобутків теорії та практики викладання. У концепції підготовки викладачів ВЕНЗ до ПНТ важливим є положення про урахування традицій, досвіду, здобутків конкретного вищого навчального закладу.

У концепції враховано такі особливості проектувального тла як сукупності зовнішніх умов дидактичного проектування: визнання загальної гуманістичної спрямованості вищої освіти, що потребує проектування шляхів її реального втілення; прояв в освітньому середовищі ознак авторитарної, технологічної й гуманістичної парадигм; пошуки альтернативних, інноваційних підходів до навчання; намагання узгодити систему вищої освіти, що склалася й має свої традиції, із тенденціями глобалізації та інтеграції до світового освітнього простору. Це свідчить, що сучасні викладачі вищої школи перебувають в умовах невизначеності, водночас – підтверджує потребу в проектуванні ними навчального процесу на гуманістичних засадах та сприяє їхній проектувальній діяльності як прояву педагогічної творчої інноваційності.

У гуманістичній парадигмі найважливішою цінністю є особистість людини з її здібностями та інтересами. Отже, перед освітою постає завдання формування вільної особистості, що здатна самостійно мислити і приймати рішення, визначати свій

життєвий шлях, удосконалювати себе і своє оточення. Тому особливого значення набуває підготовка викладачів до проектування таких навчальних технологій, які б забезпечували природний процес розвитку особистості студентів, робили навчання цікавим і захопливим, сприяли встановленню партнерських стосунків між викладачами та студентами, створенню атмосфери комфорту і психологічної безпеки. Також важливо підготувати викладачів до застосування таких методів і форм навчання, які найкраще відповідають індивідуально-психологічним особливостям студентів та соціально-психологічним властивостям груп навчання.

Методологічною основою концепції є такі наукові підходи системний, діяльнісний, андрагогічний, акмеологічний, продуктивний, технологічний, особистісно орієнтований, суб'єктний.

Системний підхід з концептуальної точки зору містить підвалини для розгляду навчальної технології як системи, побудови моделі підготовки викладачів до ПНТ з урахуванням внутрішніх та зовнішніх умов навчання. Цей підхід є основою для поєднання суб'єктного (внутрішній світ) та продуктивного (зовнішній світ) підходів до навчання викладачів, застосування типології особистості, яка ґрунтується на принципі системного підходу, відповідно до якого ціле є більшим за суму своїх складових.

Діяльнісний підхід у підготовці викладачів до ПНТ потребує логічного цілісного розгляду всіх основних компонентів педагогічного процесу: його мети, мотивів, операцій, способів регулювання, коригування, дій суб'єктів, контролю та аналізу досягнутих результатів. Важливими для нашого дослідження є розгляд проектувальної діяльності як засобу становлення суб'єктності викладача, а також вивчення психолого-педагогічних аспектів застосування спільної навчальної діяльності у процесі підготовки викладачів до ПНТ.

Оскільки психолого-педагогічна підготовка викладачів ВЕНЗ є освітою дорослих, вона має ґрунтуватися на засадах андрагогічного підходу, відповідно до якого провідна роль у процесі навчання належить тому, хто навчається, а саме навчання розглядається в контексті життєвого шляху людини. У процесі навчання викладачів відповідно до означеного підходу мають створюватися такі умови, які забезпечать спірання на до-

свід тих, хто навчається, надання їм функцій експертів, співавторів, консультантів.

Розуміння дидактичного проектування як аспекту професійної самореалізації викладача зумовлює звернення до акмеологічного підходу. Він передбачає дослідження чинників саморозвитку суб'єктів педагогічної діяльності, визначення умов їх самовдосконалення, темпів просування від однієї вершини до іншої. Акмеологічний підхід щодо цілепокладання орієнтує професійно-педагогічну підготовку викладачів на досягнення вершин професіоналізму, ознакою якого ми вважаємо готовність викладачів до проектування навчальних технологій.

Оскільки проектування навчальних технологій передбачає створення проектів, які є продуктами цієї діяльності і мають значення як для вдосконалення навчального процесу, так і для професійного саморозвитку, актуальним є застосування продуктивного підходу. Він дає змогу досягти нового результату і диференціювати продукт проектувальної діяльності за двома критеріями: суспільної чи особистісної значущості. Продуктивний підхід також лежить в основі застосування технології навчального проектування, які й належить провідне місце у підготовці викладачів до проектування навчальних технологій.

Спрямованість дослідження на підготовку викладачів до проектування навчальних технологій пояснює звернення до технологічного підходу, який передбачає гнучке інструментальне управління навчальним процесом. Відповідно до нашої концепції, кожний рівень підготовки до ПНТ має забезпечуватися відповідною технологією підготовки.

Застосування особистісно зорієнтованого підходу є доцільним з огляду на те, що процес підготовки викладачів до ПНТ має ґрунтуватися на індивідуальних особливостях їхньої проектувальної діяльності, які втілюється у стилях ПНТ. У процесі спеціально організованої професійної підготовки викладачі мають набувати відповідного досвіду, перебуваючи в атмосфері довіри й підтримки, опиняючись у ситуації тих, хто навчається, усвідомлюючи переваги та недоліки власного стилю діяльності.

Оскільки одним з пріоритетних завдань системи неперервної освіти є формування суб'єктності педагога як професіонала, важливим є застосування суб'єктного підходу, з позицій якого

педагогічна діяльність повинна розглядатися як сфера реалізації творчих можливостей індивідуальності викладача.

В основу концепції підготовки викладачів ВЕНЗ до проектування навчальних технологій покладено такі визначені на основі попереднього теоретичного аналізу принципи:

1. *Системність та цілісність*, що передбачає комплексний підхід до навчання дидактичному проектуванню, забезпечує розвиток готовності викладачів до проектування навчальних технологій у процесі базової психолого-педагогічної підготовки та підвищення педагогічної кваліфікації.

2. *Наступність та неперервність*, що зумовлює формування готовності до проектування навчальних технологій у студентів – майбутніх викладачів економіки – на рівні психолого-педагогічної підготовки та розвиток такої готовності у викладачів ВЕНЗ під час їх навчання за тренінговими програмами.

3. *Розвиток суб'єктності викладачів*, що зумовлює визнання унікальності і неповторності тих, хто навчається, урахування стилів їхньої діяльності, життєвого та професійного досвіду, створення умов для вияву активності, ініціативності, самостійності, відповідальності за процес та результати навчання.

4. *Інтерактивність*, що полягає у постійній активній взаємодії, співпраці та співтворчості суб'єктів підготовки та застосуванні відповідних методів та форм навчання.

5. *Інноваційність*, що передбачає творчий характер навчального процесу, включення тих, хто навчається, до інноваційної діяльності.

6. *Варіативність*, що визнає багатоваріантність, гнучкість у виборі форм, методів, засобів навчання залежно від конкретних індивідуально-психологічних та соціально-психологічних умов підготовки.

7. *Продуктивність*, що передбачає створення в процесі підготовки конкретних продуктів, які можуть бути безпосередньо застосовані у викладанні та мають особистісне значення для розвитку майбутніх фахівців.

Провідною ідеєю цієї концепції є суб'єктно-продуктивний характер підготовки викладачів до ПНТ. Суб'єктно-продуктивний підхід забезпечує розвиток здатності викладача бути активним суб'єктом цієї діяльності, усвідомлювати свою

відповідальність за процес та результат навчання інших, передбачає розгляд динаміки змін у досвіді того, хто навчається, його актуальних та потенційних можливостей через продукти дидактичного проектування, які представлені навчальними технологіями. Важливою концептуальною ідеєю є також урахування у процесі підготовки викладачів до ПНТ індивідуальних стилів цієї діяльності. На нашу думку, суб'єктність у проектуванні навчальних технологій полягає у привнесенні викладачем до цієї діяльності свого індивідуального стилю.

Отже, згідно з розробленою концепцією, змістом підготовки викладачів є індивідуально-стильове проектування навчальних технологій. *Під індивідуально-стильовим проектуванням навчальних технологій (ІСПНТ) ми розуміємо творчу діяльність викладачів щодо забезпечення гарантованого досягнення результатів навчання на основі усвідомлення особливостей індивідуального стилю цієї діяльності, продуктами якої є авторські навчальні технології.*

Викладачі по-різному усвідомлюють свою роль, по-різному ставляться до окремих аспектів викладання, акцентуючи різні ланки навчального процесу. Це зумовлено їхніми психологічними перевагами, які певною мірою визначаються типом особистості. Тип особистості викладача виявляється у звичному і зручному для нього образі дій, який водночас є подібним до інших. Індивідуально-типологічні особливості викладача впливають на стиль його діяльності, на перевагу одних функцій управління над іншими.

У своєму дослідженні ми виходили з того, що на основі індивідуально-типологічних особливостей викладачів формуються їхні стилі проектування навчальних технологій (“Конструктивіст”, “Діяч”, “Концептуаліст”, “Гуманіст”), і що це має враховуватись у підготовці до означеної діяльності.

Наша позиція полягає в тому, що у підготовці викладачів до проектування навчальних технологій усвідомлення ними власного стилю ПНТ може стати основою індивідуалізації їхнього навчання. У табл. 1 наведено поради для тих, хто здійснює відповідну підготовку.

Таблиця 1

Рекомендований підхід у підготовці викладачів із різними стилями дидактичного проектування

Конструктивіст	Діяч	Концептуаліст	Гуманіст
Розповідати про конкретні реальні речі, описувати події, зовнішність (акцент на форму, а не на зміст). Бути дисциплінованим, відповідальним, дотримуватися обіцянок, термінів виконання, висувати чіткі вимоги до себе і до нього, інколи утримувати його від прийняття необміркованих рішень. При переконуванні посилатися на авторитети в цій царині	Наводити приклади, пропонувати готові плани. Бути гнучким, брати рішення на себе, але обов'язково вислухавши всі його пропозиції, контролювати виконання зобов'язань. Зацікавлювати процесом співпраці	Давати лише загальні рекомендації (концепцію розробляє сам). Починати розмову з найголовнішого (така людина інколи не розуміє недоречної конкретизації), викладати лише найважливіше, систематизовано, логічно. Чітко пояснювати переваги того, що пропонується. Бути готовим до зауважень і рекомендацій щодо вдосконалення ваших пропозицій	Робити акцент на внутрішній суті (змісті), а не на формі, допомагати в реалізації планів. Звертати увагу на людський чинник, емоційно підтримувати, пояснювати особистий смисл, показувати, що ви зважаєте на обставини партнера

У підготовці викладачів до ПНТ вважаємо за необхідне враховувати такий аспект: якщо мета є вихідним моментом проектування навчальної технології, то послідовність подальших

кроків, які передбачають детальні відповіді на запитання щодо мотивації, змісту, методів та форм навчання, контролю, може змінюватися залежно від стилю педагогічної діяльності. Наприклад, для “конструктивістів” пріоритетним є забезпечення контролю, “діячі” занурюються в процес діяльності, “концептуалісти” насамперед беруть до уваги цілісність та зв’язки між окремими складовими, “гуманісти” концентруються на мотивуванні студентів, створенні сприятливих умов для розкриття їхньої індивідуальності.

Важливим є питання про критерії продуктивності індивідуального стилю ПНТ, який, на нашу думку, має передбачати такі *властивості*:

1) *адаптивність* – здатність адекватно пристосовуватися до нової професійної ситуації;

2) *гнучкість* – використання того чи того способу реалізації діяльності залежно від наявних можливостей педагога, студентів та чинників освітнього середовища;

3) *соціальна зорієнтованість* – кожен викладач має певну міру соціальної відповідальності перед суспільством, наукою;

4) *інноваційність* – постійний пошук й опанування нових способів професійної діяльності;

5) *прогностичність* – передбачення й попередження негативного впливу на професійну діяльність та створення комфортних умов для успішної її реалізації;

6) *презентативність* – представленість індивідуального “Я”, його самовизначеність;

7) *гуманістична спрямованість*.

Процесуальні аспекти підготовки викладачів до ІСПНТ пов’язані із методами, формами організації та технологіями навчання. Інтерактивний характер підготовки викладачів передбачає застосування проблемного викладу навчального матеріалу, роботи в малих групах, дискусій, мозкових атак, групового взаємонавчання, кейсів, презентацій, дидактичних ігор, експрес-контролю, банків візуального супроводження навчального процесу тощо.

Провідне місце у підготовці до ІСПНТ належить застосуванню технології навчального проектування, яка реалізує мету та завдання розвитку суб’єктності тих, хто навчається, і надає їм

змогу реального проектування навчальних технологій, де вони можуть не тільки проявити свою індивідуальність, а й збагатити її. Важливим концептом підготовки є поєднання індивідуального і групового навчального проектування.

Наша позиція полягає в тому, що потреба у проектуванні навчальних технологій, як і усвідомлення індивідуального стилю цієї діяльності, повною мірою актуалізуються у викладачів через набуття професійного досвіду. Тому ключовим у підготовці викладачів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій визначено їхнє навчання за тренінговими програмами у процесі підвищення кваліфікації. Водночас важливою передумовою ефективності такої підготовки є її запровадження на рівні навчання студентів як майбутніх викладачів. Тренінг визнано найефективнішою формою організації підготовки викладачів під час підвищення кваліфікації, оскільки навчання викладачів у тренінговому режимі не лише забезпечує інтенсивне засвоєння необхідних умінь в активній творчій діяльності, а й створює контекст сприятливий для розвитку особистості.

Тренінгова форма організації підготовки викладачів допомагає реалізувати інтерактивну модель навчання, де суб'єкт-суб'єктна взаємодія відіграє провідну роль. За означеним підходом тренінг стає засобом розвитку здатності бути суб'єктом дидактичного проектування. Навколо цього і внаслідок цього відбувається формування відповідних знань, умінь, ставлень.

Ми дійшли висновку, *що підготовка викладачів за тренінговими програмами – це комплексний процес досягнення запроєктованих змін у когнітивному, афективному та поведінковому досвіді тих, хто реалізує діяльність викладання.*

Нам імпонує така думка І. Вачкова та С. Дерябо: “Щоб створити умови для розвитку суб'єктності клієнта, тренінг повинен мати природу подій – немає подій, немає тренінгу” [3, 164]. Суб'єктна позиція ґрунтується на уявленні про те, що не події трапляються у житті людини, а людина породжує певні події. Підхід до розуміння тренінгу з точки зору подій активно розробляє Ю. Жуков. Він зазначає, що предметом групової роботи є низка певних подій чи, точніше кажучи, предмет вибудовується навколо деяких подій. І тоді основною технологією буде, по-

перше, організація ряду подій, а по-друге, його інтерпретація [6, 162].

Проаналізувавши викладене, переконуємось, що навчання також має передбачати позитивні зміни у досвіді студентів, спроектовані викладачем. Підготовка викладачів до проектування навчальних технологій, на нашу думку, повинна забезпечувати так званий феномен подійності, здатність викладачів проектувати значущі у навчанні студентів події. Ми вже звертали увагу на те, що при вивченні особливостей підготовки до дидактичного проектування вчені часто приділяють увагу окремим аспектам цієї діяльності (проектуванню навчального змісту, створенню дидактичних матеріалів тощо). На практиці нерідко викладачі, особливо на перших етапах своєї роботи, намагаються збагатити зміст навчального матеріалу цікавою інформацією чи застосувати яскраві нестандартні прийоми впливу на аудиторію. Такий підхід до навчання, з нашої точки зору, є однобічним. Маємо підстави стверджувати, що проектування навчальних технологій є тією діяльністю, у якій цілісно розвивається суб'єктність викладача, що є запорукою його здатності розвивати суб'єктність студентів.

Отже, професійний тренінг для викладачів з позицій суб'єктно-продуктивного підходу має забезпечувати в учасників навчання розвиток нових позитивних можливостей щодо викладання, формування проектувальних умінь.

Вважаємо за необхідне підкреслити, що впродовж розробки і проведення тренінгу відкривається та удосконалюється суб'єктність тренера. Найактуальнішим стає його завдання допомогти викладачу відкрити власний шлях професійної самореалізації, усвідомити свій потенціал. Досягнення вказаних результатів стає можливим тільки завдяки відкритому обміну досвідом, де зміни відбуваються як зі слухачами, так і з тренером.

Вказані тренінгові заняття повинні мати евристичний характер, що зумовлює вибір відповідних методів і використання навчальних технологій проблемно-пошукового характеру. Зміни у підструктурах досвіду тих, хто навчається, можливі, насамперед, завдяки взаємодії з досвідом, яким володіють члени групи. Так, зміни у підструктурі вмінь можуть стати результатом співробітництва викладача у створенні проекту в групі. Резуль-

тати практичної роботи впевнили, що застосування вказаного підходу, що є основою технології підготовки викладачів до проектування навчальних технологій, передбачає урахування психологічних особливостей слухачів.

Наголосимо, що навчання викладачів у тренінговому режимі не лише забезпечує інтенсивне засвоєння необхідних умінь у процесі активної творчої діяльності, а й створює сприятливий для розвитку особистості контекст. Важливими умовами тренінгового навчання викладачів під час їхньої підготовки до ПНТ є також паралельне застосування індивідуального та групового проектування, використання рейтингової системи оцінювання навчання.

Загалом підготовка викладачів до дидактичного проектування в межах сучасного освітнього середовища з його антропоцентричною орієнтацією має забезпечувати становлення суб'єктності викладачів, формування їх готовності до розроблення власних шляхів реалізації гуманістичної спрямованості освіти в реальному навчальному процесі та ґрунтуватися на особливостях навчання дорослих і закономірностях досягнення професійної зрілості.

Отже, основними шляхами реалізації концепції підготовки викладачів ВЕНЗ до ІСПНТ є такі:

- створення моделі підготовки викладачів до ІСПНТ;
- розробка відповідного навчально-методичного забезпечення;
- забезпечення впродовж підготовки усвідомлення викладачами власного стилю ПНТ;
- формування у викладачів системи знань з дидактичного проектування;
- досягнення творчого рівня сформованості у викладачів стратегічних і технологічних умінь;
- розробка викладачами власних проектів навчальних технологій та їх апробація у навчальному процесі;
- визначення результативності підготовки викладачів до ІСПНТ.

До умов реалізації розробленої концепції слід віднести: евристичний характер процесу навчання, спирання на досвід

тих, хто навчається; забезпечення процесу формування у викладачів готовності як до індивідуального, так і до групового дидактичного проектування; урахування в процесі підготовки викладачів їхніх індивідуальних стилів проектування навчальних технологій; створення тими, хто навчається, продуктів дидактичного проектування – проектів навчальних технологій, які повинні втілюватися у навчанні студентів.

Викладене свідчить: розроблено авторську концепцію підготовки викладачів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій. Визначено такі принципи означеної підготовки: системності та цілісності, наступності і неперервності, розвитку суб'єктності викладачів, інтерактивності, інноваційності, варіативності, продуктивності. Провідною ідеєю концепції підготовки є суб'єктно-продуктивний характер навчання студентів – майбутніх викладачів економіки – та викладачів при підвищенні їхньої кваліфікації. Важливим концептом підготовки викладачів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій є урахування стилів викладачів, які зумовлюють варіативність процесу проектування.

Подальшого дослідження потребують такі аспекти: визначення дидактичних засобів запровадження суб'єктно-продуктивного підходу до означеної підготовки, прогностичне обґрунтування її розвитку в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, упорядкування поняттєвого апарату, подальше уточнення, вивчення та апробація організаційно-педагогічних засад застосування запропонованих технологій у вищих навчальних закладах.

Література

1. Артюшина М.В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності: моногр. / М.В. Артюшина. – К. : КНЕУ, 2009. – 271, [1] с.
2. Борисенко Л.Л. Педагогічні умови оптимізації індивідуальних навчальних стилів студентів вищих економічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.Л. Борисенко. – К., 2010. – 20 с.
3. Вачков И.В. Окна в мир тренинга. Методологические основы субъектного подхода к групповой работе : учеб. пособ. / И.В. Вачков, С.Д. Дерябо. – СПб. : Речь, 2004. – 272 с.

4. Грущенко Л.М. Формування професійно-орієнтованого ставлення до дисциплін психолого-педагогічного циклу у студентів економічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.М. Грущенко. – К., 2007. – 243 арк.

5. Дутка Г.Я. Принцип фундаменталізації та його реалізація у математичній підготовці майбутніх економістів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Г.Я. Дутка. – К., 2009. – 40 с.

6. Жуков Ю.М. Коммуникативный тренинг / Ю.М. Жуков. – М. : Гардарики, 2004. – 223 с.

7. Завірюха В.В. Формування здатності до професійного самозростання студентів в умовах інноваційного навчання : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / В.В. Завірюха. – К., 2007. – 290 с.

8. Коваль Т.І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Т.І. Коваль. – К., 2008. – 44 с.

9. Ковальчук Г.О. Формування професійних педагогічних умінь у студентів – майбутніх викладачів економіки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г.О. Ковальчук. – К., 1999. – 216 с.

10. Колесніченко Л.А. Психологічні особливості саморегуляції у професійній діяльності менеджерів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Л.А. Колесніченко. – К., 2004. – 219 с.

11. Музичко Л.В. Особистісні чинники формування індивідуального стилю учіння студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Л.В. Музичко. – К., 2009. – 20 с.

12. Поясок Т.Б. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Т.Б. Поясок. – К., 2004. – 22 с.

13. Савенкова Л.О. Професійне спілкування майбутніх викладачів як об’єкт психолого-педагогічного управління : моногр. / Л.О. Савенкова. – К. : КНЕУ, 2005. – 212 с.

14. Сериков В.В. Личностный подход в обучении: от концепции к технологии / В.В. Сериков // Проблемы обновления содержания общего образования. – Ростов н/Д. : Феникс, 1992. – 153 с.

15. Стрельніков В.Ю. Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В.Ю. Стрельніков. – К., 2007. – 461 с.

Романова Анна. Концептуальные основы подготовки преподавателей высших экономических учебных заведений к проектированию учебных технологий. В статье обоснована авторская концепция подготовки преподавателей к индивидуально-стилевому проектированию учебных технологий; ведущими идеями концепции определены субъектно-продуктивное обучение студентов, повышение квалификации преподавателей и учета в процессе подготовки стилей преподавателей, обуславливающих вариативность процесса проектирования.

Ключевые слова: концепция, преподаватель, индивидуально-стилевое проектирование, учебные технологии, субъектно-продуктивный подход.

Romanova Hanna. Conceptual framework of teachers of higher educational institutions in the economic design of educational technology. In the article the author's concept of teacher training to the individual styling design instructional technology has been grounded. The fundamental ideas of the concept are the subject-productive learning of students, upgrading of teachers' skills, as well as preparation of teachers' styles that determine the variability of the design process.

Key words: concept, teachers, individual-style design, educational technology, the subject-productive approach.